

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

ШЕВЧЕНКО ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 378.091.3:78 (043.3)

**КОНСОЛІДАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-
ВИКОНАВСЬКОГО ДОСВІДУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник –

кандидат педагогічних наук, доцент
ЖИГІНАС Тетяна Володимирівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, професор
кафедри теорії та методики постановки
голосу факультету мистецтв імені
Анатолія Авдієвського.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
ОТИЧ Олена Миколаївна,
Інститут вищої освіти НАПН України,
головний науковий співробітник відділу
інтеграції вищої освіти і науки;

доктор педагогічних наук, професор
ТАНЬКО Тетяна Петрівна,
Харківський національний
педагогічний університет імені
Г. С. Сковороди, професор кафедри
теорії і технологій дошкільної освіти та
мистецьких дисциплін.

Захист відбудеться «9» квітня 2021 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.19 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Із дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9) і на сайті університету <http://www.npu.edu.ua>.

Автореферат розісланий «9» березня 2021 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

М. Ю. Ляшенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Нова парадигма освіти сформована у сучасній педагогічній науці і практиці, передбачає створення сприятливих умов для здійснення професійної діяльності. Ефективним шляхом вирішення цієї проблеми є набуття молодими фахівцями передового досвіду, який би максимально допомагав їм стати конкурентноспроможними на ринку праці. У низці нормативних документів, зокрема, Національній доктрині реформування системи освіти України у ХХІ столітті (2002), у нових законах «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014, редакція 2020), «Концепції нової української школи» (2016) та ін. декларуються положення про модернізацію освіти на всіх її рівнях на засадах компетентнісного підходу, що забезпечує ефективність упровадження інновацій у подальшій професійній діяльності. З цієї позиції важливою проблемою сьогодення є набуття професійного досвіду майбутніми вчителями на консолідаційній основі, що дає змогу в повній мірі врахувати процесуальні та результативні аспекти професійної підготовки студентів та ступінь їх готовності до здійснення майбутньої фахової діяльності.

У сучасній теорії та методиці професійної освіти набуває особливої пріоритетності становлення активної, культурної, творчої особистості, що вимагає знаходження та застосування дієвих засобів ефективної професійної підготовки фахівця, зокрема в галузі мистецтва. Зважаючи на те, що діяльність музиканта-педагога відзначається складністю та багатогранністю, врахування попередніх знань і вмінь в обраній професійній сфері з метою формування фахового досвіду набуває вагомого значення. Опрацювання джерел з обраної проблематики свідчить про те, що підготовка майбутніх фахівців музичного мистецтва досліджується багатоаспектно й різнобічно. Проте, надаючи ґрунтового значення вагомому доробку науковців, слід зазначити, що він не є остаточним, а виступає основою в розробці проблеми формування вокально-виконавського досвіду та сприяє її більш повній цілісній розробці, що є основою успішної фахової діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Проблема формування професійного досвіду майбутніх учителів у науковій літературі представлена багатовимірно. Так, у філософській науці поняття «досвід» розглядали В. Андрущенко, Н. Вахтомін, О. Лактіонов, М. Мінаков, І. Фролов, В. Шинкарук та ін. З психолого-педагогічної точки зору цю важливу проблему досліджували Ю. Бабанський, Л. Божович, С. Гончаренко, В. Давидов, О. Запорожець, П. Зінченко, В. Краєвський, О. Лактіонов, Б. Ломов, С. Максименко, К. Платонов, Ю. Трофімов, А. Хуторський та ін. Сутність досвіду, на думку вчених, визначається теоретичним і практичним ставленням особистості до педагогічних дій, контролюванням і оцінкою професійної діяльності й поведінки у сфері фахової роботи, а також передбаченням їхніх наслідків.

Науковці в сфері музичної освіти обґрунтували значну кількість дослідницьких новацій у напрямі розробки теоретико-методологічних основ підготовки студентів факультетів мистецтв до професійної діяльності. Так,

Т. Завадська, Н. Згурська, А. Козир, В. Крицький, Н. Мозгальова, О. Отич, Г. Падалка, О. Реброва, Т. Танько, О. Щолокова та ін. опікуються питаннями поліпшення професійної підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва до ефективної роботи з учнями. Проте, зауважимо, що лише окремі праці присвячені досліджуваній проблемі. Відтак, особливості формування музично-виконавського досвіду в студентів факультетів мистецтв з'ясовано О. Хлебніковою; специфіку досвіду інтерпретації творів музичного мистецтва різних епох проаналізовано О. Щербініною; Т. Грінченко займалася розглядом мистецького досвіду майбутніх учителів музики. Але, попри вагоме значення висвітлених питань, проблема формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва поки що не дістала остаточного наукового тлумачення.

Забезпечуючи взаємодію професійного, педагогіко-фахового, вокально-виконавського аспектів формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва (О. Єременко, Г. Падалка, О. Щолокова та ін.) саме консолідаційний підхід передбачає збереження змісту кожного з них, адже всі ці рівнозначущі аспекти відзначаються власною фаховою специфікою та характеризується внутрішньою професійною спорідненістю, що тяжіє до взаємодоповнення, взаємозумовленості та співіснування. Отже, теоретико-практичне значення наукових досліджень у контексті обраної тематики засвідчує той факт, що проблема формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва на консолідаційній основі має резерви щодо остаточного з'ясування.

Аналіз стану розробленості означеної проблеми дозволив виявити низку *суперечностей* між:

- зростаючими вимогами до професійної підготовки вчителів музичного мистецтва й усталеною практикою вокального навчання;
- теоретичною та виконавською підготовкою студентів та їх здатністю реалізувати набуті професійні знання та вміння у практичній діяльності;
- необхідністю формування вокально-виконавського досвіду та недостатністю в системі підготовки вчителів музичного мистецтва відповідного методичного забезпечення.

Подолання виокремлених суперечностей вимагає глибокого вивчення сутності вокально-виконавського досвіду майбутніх фахівців музичного мистецтва, впливу вокальної підготовки на його формування, а також розробки спеціальних методик його формування на консолідаційній основі у процесі вокально-виконавської підготовки студентів факультетів мистецтв.

Соціально-педагогічна значущість проблеми формування вокально-виконавського досвіду та її недостатня теоретична й методична розробка обумовили доцільність дослідження та були підґрунтям для визначення його теми: *«Консолідаційний підхід до формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і

диригування факультету мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова з проблеми «Зміст, форми, методи і засоби вдосконалення підготовки вчителів музики» (протокол № 5 від 26 грудня 2017 року). Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 10 від 28 січня 2018 року).

Мета дослідження полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічної моделі формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва на основі переваги консолідаційного підходу.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва на факультетах мистецтв педагогічних університетів.

Предмет дослідження – зміст, форми, методи, засоби та прийоми формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва на основі консолідаційного підходу.

Реалізація поставленої мети передбачала вирішення таких **завдань**:

1. Проаналізувати філософську, психолого-педагогічну, методичну та мистецтвознавчу літературу щодо реалізації консолідаційного підходу до формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва та схарактеризувати поняттєво-термінологічний апарат.

2. Розробити компонентну структуру вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва на консолідаційних засадах, визначити критерії, показники та рівні сформованості досліджуваного феномена.

3. Виокремити основні принципові положення та розробити педагогічну модель формування вокально-виконавського досвіду на засадах консолідаційного підходу.

4. Розробити та апробувати педагогічні умови формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва на консолідаційних засадах.

5. Розробити та експериментально перевірити педагогічну модель формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва на засадах консолідаційного підходу.

Методи дослідження. З метою розв'язання поставлених завдань було застосовано комплекс методів наукового дослідження: теоретичні – аналіз (історико-педагогічний, логіко-теоретичний, порівняльний) філософської, психолого-педагогічної, мистецтвознавчої літератури для розкриття сутності й особливостей формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва, а також визначення основних наукових понять; синтез, абстрагування й конкретизація – для обґрунтування теоретико-практичних основ формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва на консолідаційній основі; моделювання, зіставлення та прогнозування для розробки методики формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва на

консолідаційній основі; проєктувальні: впровадження розробленої педагогічної моделі у діяльність закладів вищої мистецької освіти.

Виокремлені мета й завдання дослідження дозволяють стверджувати, що **наукова новизна отриманих результатів** дослідження визначаються тим, що в ньому *вперше*:

- розроблено компонентну структуру формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва на засадах консолідаційного підходу, визначено критеріально-рівневу характеристику сформованості даного феномена;

- обґрунтовано теоретико-методологічний аспект компетентнісного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва на основі консолідаційного підходу, що забезпечує ефективність упровадження інновацій у подальшій професійній діяльності;

- визначено та впроваджено педагогічні умови ефективного формування вокально-виконавського досвіду студентів факультетів мистецтв у закладах вищої освіти;

- розроблено педагогічну модель формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва та представлено переваги консолідаційного підходу практичної підготовки студентів факультетів мистецтв до здійснення професійної діяльності.

Удосконалено означену дефініцію й методику професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи з учнями.

Уточнено поняття «вокально-виконавський досвід майбутнього вчителя музичного мистецтва на засадах консолідаційного підходу».

Подальшого розвитку набули методи, прийоми та засоби комплексної діагностики впровадження консолідаційного підходу до формування виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Практичне значення дослідження пролягає в тому, що методику формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва на засадах консолідаційного підходу впроваджено в заклади вищої мистецької освіти. Результати роботи визначається спрямованістю на вдосконалення професійної підготовки вчителів у вищих педагогічних навчальних закладах, можливістю використання його методичних матеріалів та висновків для оновлення змісту та методики викладання виконавських дисциплін на мистецьких факультетах педагогічних університетів, для створення навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій з питань професійної підготовки майбутніх фахівців з музичного мистецтва.

Упровадження результатів дисертаційного дослідження здійснено в навчально-виховний процес: факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 04 від 27.03.2019 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (довідка № 1516 від 22.06.2018 р.), ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет (довідка № 68-18-269/1 від 03.04.2020 р.).

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження були представлені та обговорені на науково-практичних конференціях: *міжнародних*: «Педагогічних читаннях пам'яті професора О. П. Рудницької» (Київ, 2017), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2017), II Міжнародній науково-практичній конференції (Суми, 2019 р.), V Міжнародній науково-практичній конференції (Суми, 2019), Міжнародних читаннях пам'яті академіка А. Авдієвського (2017-2020); *всеукраїнських*: VI Всеукраїнській науково-практичній конференції (Суми, 2019), IX Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю (Суми, 2019 р.); на засіданнях кафедри теорії і методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені А. Авдієвського та щорічних звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів і докторантів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, 2018-2020).

Вірогідність і аргументованість результатів дослідження забезпечується методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних позицій; подальшою розробкою музикознавчих та психолого-педагогічних аспектів; використанням комплексу розроблених взаємопов'язаних методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження; результатами експериментальної роботи; статистичними даними кількісної та якісної перевірки розроблених методичних рекомендацій; позитивними наслідками впровадження у навчально-виховний процес факультетів мистецтв педагогічних університетів розроблених методичних рекомендацій.

Публікації. Основні теоретичні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження висвітлені в 12 одноосібних науково-методичних публікаціях автора, 6 з яких представлено в провідних фахових виданнях України з педагогіки, 1 стаття у зарубіжному науковому періодичному виданні.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (197 найменувань, з них 7 іноземними мовами). Основний текст дисертації складає 176 сторінок, загальний обсяг роботи – 215 сторінок. Робота містить 12 таблиць, 7 рисунків, що разом з додатками становить 29 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження з позиції сучасних вимог до професійної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, розкрито наукову новизну, охарактеризовано методи, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо апробації та впровадження їх у практичну діяльність.

У *першому розділі* – «**Теоретичні основи консолідаційного підходу до формування вокально-виконавського досвіду майбутніх фахівців**» розглянуто зміст означеного підходу до професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, розкрито особливості набуття ними вокально-виконавського досвіду.

У розділі на основі теоретико-методологічного аналізу розглянуто формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва на засадах консолідаційного підходу, що виступає одним з актуальних завдань сучасної професійної освіти. Проаналізовано літературні джерела, що дозволили розглянути історичне походження філософського аспекту категорії «досвід», який взагалі, і зокрема індивідуальний досвід особистості входив до кола дослідницьких інтересів давньогрецьких (Аристотель, Платон, Фукіїд), римських (Лукрецій, Сенека) та давньокитайських філософів (Конфуцій, Даоцзи, Лаоцзи, Сюньцзи, Хань Фей, Ян Чжу). З ним пов'язували уявлення про відкритість буття свідомості людини, активне випробовування, перевірку знань шляхом відповідних дій, діяльності, активного життя. У зв'язку з цим, було порушено питання, яку роль у набутті досвіду відіграють вроджені здібності чи схильності, адже люди успадковують певну налаштованість до набуття досвіду.

Аналіз розвитку зазначеної проблеми в працях західноєвропейських вчених Нового часу (Ф. Бекон, Т. Гоббс, Р. Декарт, Д. Локка, І. Бентал, Ж. Вольтер, Е. Кант, Ж. Монтеск'є та ін.) свідчить, що змістове наповнення поняття «досвід» знаходилося в межах процесу пізнання – від інтерпретації досвіду як єдиного джерела достовірного знання до повного його неприйняття.

На підставі здійсненого ретроспективного аналізу наукової літератури узагальнено основні наукові позиції щодо розуміння та тлумачення поняття «досвід», що дозволило завдяки науковим розробкам західноєвропейських мислителів, виокремити трактування цього феномена, що набуває логічного, мисленнєво-послідовного тлумачення, а не лише інтуїтивно-пошукового характеру. Проаналізовано різні теорії та концептуальні положення стосовно тлумачення категорії «досвід» та відзначено, що не існує всеосяжного визначення означеного феномена. Аналіз позитивних і негативних ситуацій особистісного досвіду (наприклад взаємодія з людьми), дав нам можливість застосувати визначену схему для визначення можливостей майбутнього вчителя у власному оцінюванні діалогової взаємодії, що зрештою відображається на смислових пріоритетах професійної діяльності (рис. 1).

Рис. 1. Різновиди педагогічного досвіду

Проблема формування досвіду особистості прямо чи опосередковано була й залишається в центрі уваги науковців різних галузей знань. Її філософський аспект полягає у визначенні: ролі взаємовпливу людини й об'єктивної реальності на рівень індивідуального досвіду особистості, організацію її особистісних властивостей і внутрішній світ; психологічний – в обґрунтуванні провідної ролі суб'єктного досвіду в реалізації потенційних можливостей особистості, що обумовлюють різну якість засвоєння тією чи іншою людиною здобутків людської культури й розгортання власної творчої діяльності; педагогічний аспект – характеризується визначенням ролі досвіду в формуванні й розвитку особистості як суб'єкту навчання. Ефективним шляхом набуття практичного досвіду вчені вважають залучення особистості до відповідного виду діяльності. Формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва передбачає розвиток виконавських здібностей і вмінь у контексті здійснення професійної діяльності. Постійна самоосвіта, збагачення власного художньо-виконавського досвіду, удосконалення виконавської майстерності, дослідження та впровадження ефективних форм і методів мистецького навчання – все це підкреслює складність формування досвіду вокально-виконавської діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Змістовим наповненням поняття «вокально-виконавський досвід» є поєднання досвіду музично-слухових уявлень, музично-просвітницької діяльності, творчої самотійної роботи, вдалого добору навчального репертуару, концертних виступів, тощо.

Здійснений аналіз особливостей формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва дозволив запропонувати авторське визначення, а саме: вокально-виконавський досвід майбутнього фахівця з музичного мистецтва доцільно тлумачити як засвоєні особистістю способи відтворення музичних образів з метою донесення їх до слухацької аудиторії, що акумулюють музичні враження й переживання, а також музикознавчі, інтерпретаційні та методичні компетенції, набуті в процесі художньо-вокальної діяльності. Перспективними шляхами його формування вважаємо: вироблення установки на ознайомлення з великою кількістю музичного репертуару (зокрема вокального), набуття знань стильової різноманітності виконавського мистецтва, удосконалення виконавських здібностей і вмінь, навичок самотійної роботи над музичними творами, збагачення музично-слухових уявлень, участь у конкурсних і фестивальних виступах. Отже, вокально-виконавський досвід майбутніх учителів музичного мистецтва – це *засвоєні особистістю засоби відтворення музичних образів з метою їх найбільш повного донесення до слухацької аудиторії, що акумулюють музично-педагогічні враження й переживання, а також інтерпретаційні та методичні компетенції, набуті в процесі художньо-творчої діяльності.*

Вагомою ланкою забезпечення ефективності формування вокально-виконавського досвіду виступає реалізація консолідаційного підходу, який забезпечує в нашому дослідженні взаємодію важливих напрямів професійної підготовки. Також консолідаційний підхід виступає теоретичною основою

реалізації єдності художньо-пізнавального, оцінювально-інтерпретаційного та виконавсько-творчого видів професійної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва. У контексті консолідаційного підходу вокально-виконавський досвід майбутніх учителів музичного мистецтва передбачає набуття ними досвіду усвідомлення та втілення художньо-музичних образів у консолідаційних вимірах з особливостями художньо-творчого сприйняття певної слухацької аудиторії, а також паритетну єдність музично-усвідомлюваних, оцінювальних, творчо-перевтілювальних аспектів опанування музичних творів.

У другому розділі дисертації – **«Організаційно-методичне забезпечення формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва на консолідаційних засадах»** розроблено структуру означеного феномена, критерії, показники та рівні його сформованості, подано обґрунтування принципів, педагогічних умов та моделі вокально-виконавського досвіду студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів.

У розділі виокремлено принципи (інтеграційності, культуровідповідності, інформаційності, систематичності й послідовності; гуманізації та демократизації), що базуються на загальних закономірностях музично-педагогічної освіти. Розроблені спеціальні принципи, які відображають внутрішню сутність професійної діяльності вчителя-музиканта та визначають основні напрями його професійної діяльності, а саме: опори на навчально-професійний досвід; систематичності й послідовності керівних впливів; історизму у вивченні художньо-естетичних явищ; інтересу й емоційної захопленості виконавською діяльністю; активізації творчо-виконавської діяльності; поваги до авторської концепції. Підкреслено, що розвиток творчої самостійності в галузі вокальної підготовки передбачає систематичну музично-пізнавальну й виконавську діяльність, спрямованість на удосконалення виконавських навичок і вмінь, активізацію інтонаційно-слухового потенціалу, творчої фантазії та уяви, емоційно-чуттєвої та інтелектуальних сфер.

У структурі формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва передбачено наявність таких компонентів: мотиваційного, емоційного, творчого та оцінювального. Ураховуючи існуючі дослідження в галузі вокально-виконавської підготовки студентів, виділено такі критерії сформованості виконавського досвіду, які відповідають його структурним компонентам: мотиваційно-адаптаційний, що визначає наявність мотиваційної спрямованості на виконавську діяльність, установку на здобування необхідних умінь і навичок, потребу в удосконаленні виконавської майстерності; емоційно-регулятивний, який показує міру здатності до емоційного співпереживання музики, емпатійного проникнення в художній світ автора, адекватного впливу на учнів у процесі навчальних занять; творчо-продуктивний, що характеризує міру творчої спрямованості особистості, активності в процесі навчальної діяльності, здатності до практичного втілення набутого вокально-виконавського досвіду; оцінювально-рефлексивний –

відбиває міру готовності до оцінювання результатів власної виконавської діяльності, до діагностики музично-виконавських якостей учнів, до самовдосконалення та самореалізації.

Обґрунтовано методику формування вокально-виконавського досвіду, що вимагає висвітлення системи взаємопов'язаних педагогічних принципів, які визначають зміст, форми і методи організації навчально-виконавської діяльності та здійснення контролю за її ефективністю.

Результати аналізу навчальної діяльності показали, що майбутні фахівці з музичного мистецтва протягом навчання в закладі вищої освіти набувають недостатнього вокально-виконавського досвіду, необхідного для успішного здійснення професійної діяльності. Це не відповідає тим сучасним вимогам, які висуває суспільство до фахової підготовленості фахівців музичної галузі. Не задовольняє це і самих студентів. Адже, основними методами педагогічного впливу часто залишаються сугестивні методи, якими користуються викладачі у процесі вокальної підготовки. Унаслідок цього майбутній вчитель оволодіває необхідним комплексом виконавських знань, умінь і навичок формально, не виявляючи при цьому самостійності мислення, емоційної зацікавленості, творчих навичок. У результаті – зміст вокальних дисциплін залишається поза особистісними потребами студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів, не задовольняє їх професійних інтересів, не відповідає смислоутворюючим мотивам вокальної підготовки.

Ефективність процесу формування вокально-виконавського досвіду майбутніх фахівців з музичного мистецтва зумовлюється впровадженням сприятливих педагогічних умов, найсуттєвішими з яких вважаємо: оптимальну організацію навчально-творчої взаємодії викладача та студента у класі; створення ситуацій успіху в музично-виконавській діяльності студентів; розширення мистецького тезаурусу; розвиток творчої самостійності, яка максимально забезпечує самовдосконалення особистості вчителя музики, націлює на індивідуальне та професійне зростання.

Розроблено педагогічну модель формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного в процесі педагогічної практики, що від постановки мети й основних завдань охоплює: наукові підходи (системний, консолідаційний, творчий); основні принципові положення (опори на навчально-професійний досвід, систематичності й послідовності керівних впливів, історизму у вивченні художньо-естетичних явищ, інтересу й емоційної захопленості виконавською діяльністю, активізації творчо-виконавської діяльності, поваги до авторської концепції); педагогічні умови (оптимальну організацію навчально-творчої взаємодії викладача та студента у класі, створення ситуацій успіху в музично-виконавській діяльності студентів, розширення мистецького тезаурусу, розвиток творчої самостійності); етапи педагогічної роботи (мотиваційно-пропедевтичний, емоційно-ціннісний, компетентісно-творчий, креативно-цінний); ефективні методи формування означеного феномена, що разом становить повний технологічний цикл (рис. 2).

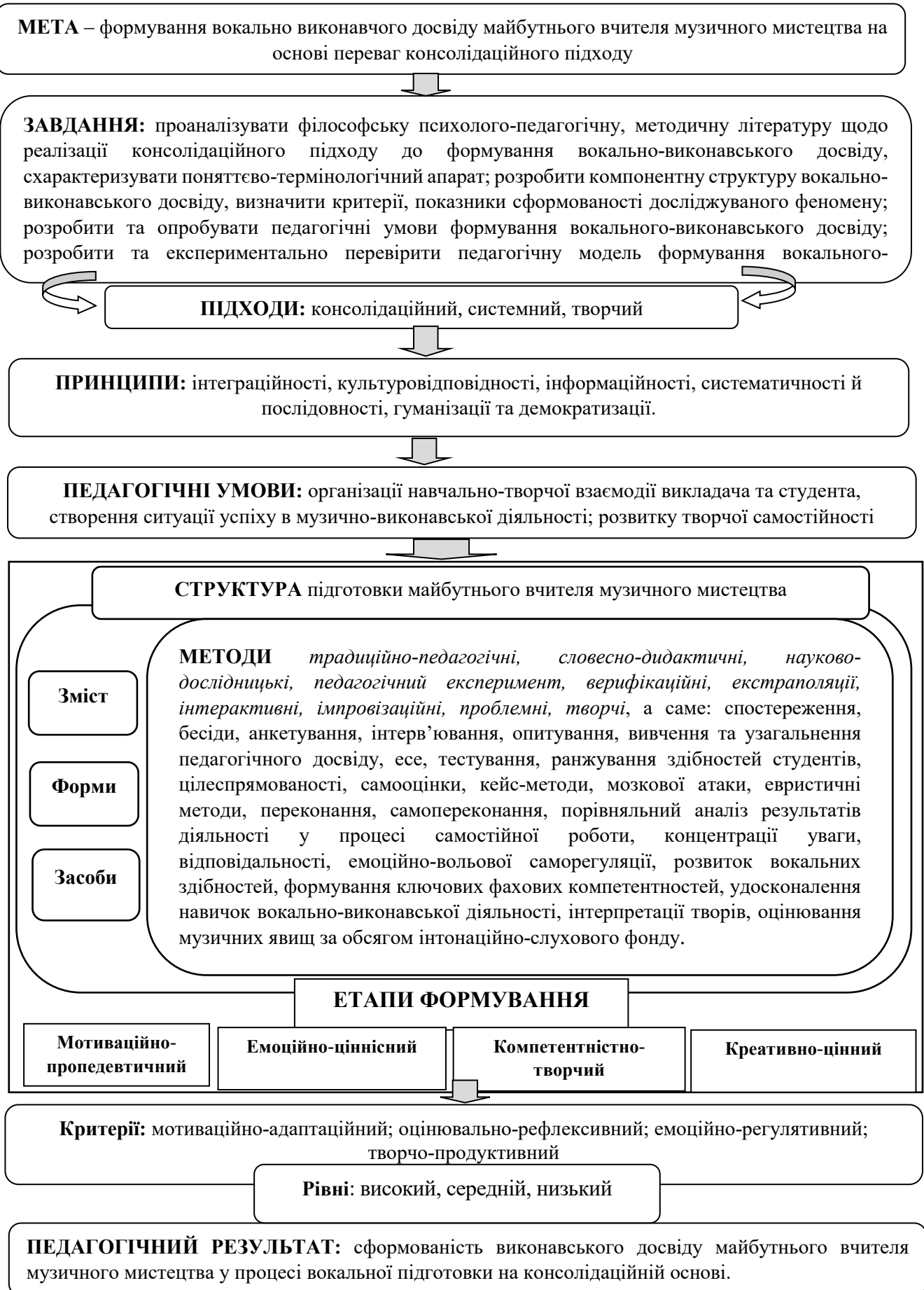

Рис. 2. Модель формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва

У *третьому розділі* – «Дослідно-експериментальна робота з перевірки ефективності методики формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва на засадах консолідаційного підходу» представлено розроблену програму експериментальної роботи: констатувально-діагностичну, формувальну та контрольну, наведено результати формувального етапу педагогічного експерименту.

Виявлено рівні сформованості виділених структурних компонентів вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва. Відповідно до критеріальних характеристик сформованості вокально-виконавського досвіду виділено чотири рівні його функціонування (високий-фахово-зрілий, достатній – *виконавсько-стабільний*, задовільний, *виразно-нестабільний* та низький – *уявно-фрагментарний*). За результатами констатувального експерименту нами були сформульовані якісні характеристики рівнів сформованості вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва на консолідаційній основі. Визначено методичні засоби формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва на консолідаційній основі.

До високого, *фахово-зрілого рівня* було віднесено досліджуваних, здатних до самостійної, особистісно-індивідуалізованої й художньо-переконливої інтерпретації вокальних творів; ці студенти володіли навичками сценічної саморегуляції, відрізнялися яскраво-натхненним втіленням інтерпретаційної моделі твору, були спроможні застосувати широкий арсенал засобів створення сценічного образу, здійснювали відчутне художнє враження на слухачів. Кількість таких респондентів склала 4,6 % у ЕГ та 9,4 % – у КГ.

До достатнього, *виконавсько-стабільного* рівня, було віднесено студентів, які були здатні самостійно аналізувати вокальні твори, проте їх художній задум був недостатньо глибоко й всебічно продуманим, його втілення в процесі роботи та сценічного виконання було емоційним але дещо одноманітним і потребувало певного втручання педагога; засоби вокально-інтонаційного та художньо-візуального втілення вокально-виконавського образу були недостатньо різноманітними й гнучкими; сценічно-психологічний стан цих студентів в цілому був стабільним, проте здатність до творчої адаптації та якість художньо-емоційного впливу на слухачів проявлялися недостатньо яскраво. Таких респондентів було виявлено в ЕГ 20,5 %, у КГ – 21,3 %.

До задовільного, *виразно-нестабільного* рівня було віднесено майбутніх фахівців, які виконували вокальні твори стихійно-інтуїтивно, майже не вдаючись до їх аналізу, що зумовлювало нестабільність, непереконливість, недостатню логічність виконання, появлялось у невпевненості й надмірному хвилюванні співаків під час виступу. Ці студенти періодично проявляли готовність до творчого порозуміння з концертмейстером, натомість, здатність до комунікації та здійснення художнього впливу на сприйняття слухачів у

процесі виконання творів майже не проявлялися. Кількість респондентів цього рівня дорівнювала 37,1 % у ЕГ та 33,1 % у КГ.

До низького, *уявно-фрагментарного рівня* сформованості вокально-виконавського досвіду було віднесено студентів, які потребували значної допомоги викладача в розробці виконавської моделі твору та в процесі роботи над її втіленням; вокально-технічна оснащеність цих студентів мала суттєві вади, а їхні виразні та сценічно-поведінкові можливості були обмеженими і недосконалими; безпосередньо перед сценічним виступом ці студенти перебували в стані підвищеної тривожності, відчували невпевненість, розгубленість; під час виконання нерідко забували текст, були нездатні здійснювати самоконтроль, встановлювати творчий контакт з концертмейстером та фокусувати увагу слухачів на своєму виступі. До цієї групи було віднесено в ЕГ 37,8 %, а в КГ – 36,2 % студентів.

Отже, за результатами констатувальної діагностики було встановлено, що більшість студентів перебувала на середньому та низькому рівнях сформованості досвіду виконавської діяльності.

На основі емпіричних методів дослідження (спостереження, опитування, тестування) розроблено, впроваджено і апробовано методику формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва на засадах консолідаційного підходу, що реалізувалась за такими етапами формувального експерименту:

1. Мотиваційно-пропедевтичний етап передбачав апробацію діагностичної методики, підготовку музичного матеріалу, розробку програми спецкурсу, формування й зміцнення позитивної мотивації студентів, які брали участь у формувальному експерименті, щодо оволодіння високим рівнем особистісної самоорганізації як здатності до самокерування власним розвитком. Застосовано спонукальні методи (переконання, самонавіювання й самопереконання), методи створення ідеального образу фахівця, порівняльний аналіз результатів діяльності, досягнутих у процесі самостійної роботи, ознайомлення з працями психологів, соціологів, педагогів, у яких засвідчено важливість якісної музичної освіти школярів для їхнього особистісного розвитку й запобігання негативним проявам та значущість готовності вчителя музики до якісного вирішення цього непростого завдання.

2. Емоційно-ціннісний етап спрямований на вдосконалення особистісно-психологічних властивостей (концентованої уваги, цілеспрямованості, відповідальності, емоційно-вольової саморегуляції) та розвитку загальних і спеціальних музичних, вокальних здібностей майбутніх учителів музичного мистецтва, важливих для успішної вокально-виконавської підготовки, формуванню самостійності мислення й навчальних дій як домінантної особистісної характеристики. Вирішення означених завдань забезпечувалось поєднанням перспективного й поточного планування самостійної навчальної діяльності; методи алгоритмованого конструювання самостійних занять з розвитку своїх музично-слухових і вокально-аналітичних здібностей; метод ретроспективного самоаналізу.

3. Компетентнісно-творчий етап передбачав формування ключових фахових компетентностей майбутніх учителів музичного мистецтва та удосконалення навичок вокально-виконавської діяльності, здійснюване на засадах збагачення їх ерудиції в галузі основ теорії формування сценічно-виконавських навичок; набуття вміння застосовувати опрацьовані навички в різних навчальних і фахових контекстах; засвоєння основ теорії й практики художньо-стильової інтерпретації вокальних творів; удосконалення міжпредметної координації дисциплін вокально-хорового та музично-теоретичного циклів з метою формування навичок переносу методів вокально-фахового вдосконалення на загальний процес підготовки до діяльності вчителя музичного мистецтва.

4. Креативно-оцінний етап спрямовувався на засвоєння студентами навичок адекватного розуміння й оцінки музичних явищ, що визначають вокально-виконавський досвід і рівень виконавської культури педагога-музиканта, обсяг інтонаційно-слухового фонду, особливості потреб і ціннісних орієнтацій, здатність до творчих фантазій, емоційної та інтелектуальної діяльності.

Доведення статистичної вартісності розбіжності між показниками в експериментальній та контрольній групах наприкінці формувального експерименту було здійснено за допомогою багатофункціонального критерію Фішера (кутового перетворення Фішера) з метою порівняння і зіставлення кількісних показників експериментальної та контрольної груп учасників формувального експерименту, а також перевірки рівності дисперсій двох вибірок. Зазначимо, що даний критерій є критерієм розсіювання.

Підсумкові порівняльні результати прикінцевих статистичних даних, отриманих в контрольній та експериментальній групі на формувальному етапі дослідно-експериментальної роботи з вираженням їх через величину Дельта представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняння результатів ЕГ та КГ формувального експерименту

Групи	Високий і середній рівні сформованості виконавського досвіду студентів				Низький рівень сформованості виконавського досвіду студентів				Загальна кількість респондентів	
	Кількість студентів		%		Кількість студентів		%			
зрізи	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
ЕГ	22	63	21,50	61,77	80	39	78,50	38,23	102	102
КГ	22	33	21,79	32,62	79	68	78,21	67,38	101	101

Отже, можна зробити висновок, що гіпотеза ефективності методики є правильною, а отримані дані результатів математичної статистики, кількісного та якісного їх порівняння на всіх етапах дослідження засвідчують, що поетапна методика формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва на консолідаційній основі забезпечила розвиток усіх компонентів досліджуваного феномена. Тобто, підтверджено ефективність запропонованої методики формування виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки на консолідаційній основі.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні наведено нове вирішення проблеми формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах консолідаційного підходу, що знайшло відображення в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці поетапної авторської методики. У результаті проведеного дослідження отримано наступні висновки.

1. У результаті аналізу науково-методичної літератури та практики з'ясовано, що однією з актуальних проблем сьогодення є формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва, що дозволяє націлити їх на успішну роботу з учнями. З цієї позиції формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва не відноситься до числа достатньо розроблених у вітчизняній психолого-педагогічній та мистецтвознавчій літературі.

Здійснено узагальнення основних наукових позицій щодо розуміння та тлумачення поняття «досвід», що дозволило виокремити трактування цього феномена, що набуває логічного, мисленнєво-послідовного тлумачення, а не лише інтуїтивно-пошукового характеру. З позиції виконаного дослідження вокально-виконавський досвід майбутнього фахівця з музичного мистецтва на основі консолідаційного підходу доцільно тлумачити як засвоєні особистістю способи відтворення музичних образів з метою донесення їх до слухацької аудиторії, що акумулюють музичні враження й переживання, а також музикознавчі, інтерпретаційні та методичні компетенції, набуті в процесі художньо-вокальної діяльності. Перспективними шляхами його формування вважаємо: вироблення установки на ознайомлення з великою кількістю музичного репертуару (зокрема вокального), набуття знань стильової різноманітності виконавського мистецтва, удосконалення виконавських здібностей і вмінь, навичок самостійної роботи над музичними творами, збагачення музично-слухових уявлень, участь у конкурсних і фестивальних виступах. Отже, вокально-виконавський досвід майбутніх учителів музичного мистецтва – це є засвоєні особистістю засоби відтворення музичних образів з метою їх найбільш повного донесення до слухацької аудиторії, що акумулюють музично-педагогічні враження й переживання, а також

інтерпретаційні та методичні компетенції, набуті в процесі художньо-творчої діяльності.

2. Згідно результатів дослідження структура вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва охоплює такі компоненти: мотиваційний, емоційний, творчий та оцінювальний. Ураховуючи існуючі дослідження в галузі вокально-виконавської підготовки студентів, виділено такі критерії сформованості виконавського досвіду, які відповідають його структурним компонентам: мотиваційно-адаптаційний, що визначає наявність мотиваційної спрямованості на виконавську діяльність, установку на здобування необхідних умінь і навичок, потребу в удосконаленні виконавської майстерності; емоційно-регулятивний, який показує міру здатності до емоційного співпереживання музики, емпатійного проникнення в художній світ автора, адекватного впливу на учнів у процесі навчальних занять; творчо-продуктивний, що характеризує міру творчої спрямованості особистості, активності в процесі навчальної діяльності, здатності до практичного втілення набутого вокально-виконавського досвіду; оцінювально-рефлексивний – відбиває міру готовності до оцінювання результатів власної виконавської діяльності, до діагностики музично-виконавських якостей учнів, до самовдосконалення та самореалізації. Відповідно розробленим критеріям були встановлені показники. Про стійку мотивацію у виконавській діяльності свідчать: усвідомленість важливості обраної професії, розвиненість потреби та інтересу до вокально-виконавської діяльності. Показником емоційно-регулятивного критерію є: виявлення власного ставлення до музичного твору, розвиненість емоційної сфери студентів, розвиненість образних уявлень, здатність до сценічного перевтілення. Показниками творчо-продуктивного критерію є: усвідомлення суб'єктної значущості музичної діяльності; володіння виконавськими вміннями й навичками, творча інтуїція, самостійність і творча ініціативність, вокально-виконавська активність. Основними показниками оцінювально-рефлексивного критерію визначено: виконавську рефлексію, сформованість музичних суджень і оцінки музично-педагогічних явищ, художньо-естетичні уподобання, педагогічну спрямованість виконавського репертуару.

Застосування означених критеріїв у взаємодії та взаємозалежності дозволило змодельовати рівні виділених структурних компонентів вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва. Відповідно до критеріальних характеристик сформованості вокально-виконавського досвіду виділено чотири рівні його функціонування (високий – *фахово-зрілий*, достатній – *виконавсько-стабільний*, задовільний – *виразно-нестабільний* та низький – *уявно-фрагментарний*).

3. Провідними принципами мистецької освіти визначено: інтеграційності, культуровідповідності, інформаційності, систематичності й послідовності; гуманізації та демократизації, що базуються на загальних закономірностях музично-педагогічної освіти. Розроблені спеціальні принципові положення, які відображають внутрішню сутність професійної діяльності вчителя-музиканта та визначають основні напрями його навчальної діяльності, а саме:

принцип опори на навчально-професійний досвід; систематичності й послідовності керівних впливів; історизму у вивченні художньо-естетичних явищ; інтересу й емоційної захопленості виконавською діяльністю; активізації творчо-виконавської діяльності; поваги до авторської концепції.

Розроблено педагогічну модель формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного в процесі педагогічної практики, що від постановки мети й основних завдань охоплює: наукові підходи, основні принципові положення, педагогічні умови, етапи педагогічної роботи, ефективні методи формування означеного феномена, що разом становить повний технологічний цикл.

4. Ефективність процесу формування вокально-виконавського досвіду майбутніх фахівців з музичного мистецтва на засадах консолідаційного підходу зумовлюється впровадженням розроблених і впроваджених ефективних педагогічних умов, а саме: оптимальну організацію навчально-творчої взаємодії викладача та студента у класі; створення ситуацій успіху в музично-виконавській діяльності студентів; розширення мистецького тезаурусу; розвиток творчої самостійності, яка максимально забезпечує самовдосконалення особистості вчителя музики, націлює на індивідуальне та професійне зростання.

5. За результатами констатувальної діагностики на дослідно-експериментальному етапі дослідження було встановлено, що більшість студентів факультетів мистецтв перебувала на середньому та низькому рівнях сформованості досвіду виконавської діяльності. На основі емпіричних методів дослідження (спостереження, опитування, тестування) розроблено, впроваджено і апробовано методику формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва на консолідаційній основі, що реалізувалась за такими етапами формувального експерименту: мотиваційно-пропедевтичний етап передбачав апробацію діагностичної методики, підготовку музичного матеріалу, розробку програми спецкурсу, формування й зміцнення позитивної мотивації студентів, які брали участь у формувальному експерименті, щодо оволодіння високим рівнем особистісної самоорганізації як здатності до самокерування власним розвитком. Застосовано спонукальні методи (переконання, самонавіювання й самопереконавання), методи створення ідеального образу фахівця, порівняльний аналіз результатів діяльності, досягнутих у процесі самостійної роботи, ознайомлення з працями психологів, соціологів, педагогів, у яких засвідчено важливість якісної музичної освіти школярів для їхнього особистісного розвитку й запобігання негативним проявам та значущість готовності вчителя музики до якісного вирішення цього непростого завдання; емоційно-ціннісний етап, що спрямований на вдосконалення особистісно-психологічних властивостей (концентованої уваги, цілеспрямованості, відповідальності, емоційно-вольової саморегуляції) та розвитку загальних і спеціальних музичних, вокальних здібностей майбутніх учителів музичного мистецтва, важливих для успішної вокально-виконавської підготовки, формуванню самостійності мислення й навчальних дій як домінантної особистісної

характеристики. Вирішення означених завдань забезпечувалось поєднанням перспективного й поточного планування самостійної навчальної діяльності; методи алгоритмованого конструювання самостійних занять з розвитку своїх музично-слухових і вокально-аналітичних здібностей; метод ретроспективного самоаналізу; компетентісно-творчий етап передбачав формування ключових фахових компетентностей майбутніх учителів музичного мистецтва та удосконалення навичок вокально-виконавської діяльності, здійснюване на засадах збагачення їх ерудиції в галузі основ теорії формування сценічно-виконавських навичок; набуття вміння застосовувати опрацьовані навички в різних навчальних і фахових контекстах; засвоєння основ теорії й практики художньо-стильової інтерпретації вокальних творів; удосконалення міжпредметної координації дисциплін вокально-хорового та музично-теоретичного циклів з метою формування навичок переносу методів вокально-фахового вдосконалення на загальний процес підготовки до діяльності вчителя музичного мистецтва; креативно-оцінний етап спрямовувався на засвоєння студентами навичок адекватного розуміння й оцінки музичних явищ, що визначають вокально-виконавський досвід і рівень виконавської культури педагога-музиканта, обсяг інтонаційно-слухового фонду, особливості потреб і ціннісних орієнтацій, здатність до творчих фантазій, емоційної та інтелектуальної діяльності.

Доведення статистичної вартісності розбіжності між показниками в експериментальній та контрольній групах наприкінці формувального експерименту було здійснено за допомогою багатофункціонального критерію Фішера (кутового перетворення Фішера) з метою порівняння і зіставлення кількісних показників експериментальної та контрольної груп учасників формувального експерименту, а також перевірки рівності дисперсій двох вибірок. Зазначимо, що даний критерій є критерієм розсіювання.

За отриманими результати експериментальної перевірки доведено ефективність запропонованої методики формування виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки на засадах консолідаційного підходу.

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації Статті в наукових фахових виданнях України

1. **Шевченко О. В.** Охорона дитячого голосу. *Науково-методичний журнал «Мистецтво та освіта»*. Київ : Педагогічна думка, 2017. № 2 (84). С. 10-14.
2. **Шевченко О. В.** Вокально-виконавський досвід майбутнього вчителя музичного мистецтва на консолідаційній основі: структурні особливості. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. Суми : СДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. Вип. 2 (12). С. 177-188.
3. **Шевченко О. В.** Методологічні підходи вокальної підготовки майбутніх учителів музики на консолідаційних засадах. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційної технології*. Суми : СДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. № 7 (81). С. 240-249.

4. **Шевченко О. В.** Консолідаційний підхід як методологічна основа формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика»*. Кам'янець-Подільський, 2019. Вип. 26 (1-2019). Ч. 2. С. 186-19.

5. **Шевченко О. В.** Критеріальний апарат стану сформованості виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва на консолідаційній основі. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2019. Вип. 1 (64). С. 263-268.

6. **Шевченко О.** Методичне забезпечення формування вокально-виконавського досвіду майбутнього музиканта-педагога. *Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика»*. Кам'янець-Подільський, 2019. Вип. 27 (2-2019). С. 273-278.

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях

7. **Shevchenko E.** Specificity of formation of vocal-performance experience of students-musicians on hermeneutic principles = Специфіка формування вокально-виконавського досвіду студентів-музикантів на герменевтичних засадах. *Paradigm of knowledge*. Frankfurt, Germany : TK Meganom LLC, 2020. Vol. 5 (43) P. 154-172.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. **Шевченко О. В.** Педагогічні та організаційні основи функціонування самодіяльного хорового колективу. *Сучасна мистецька освіта* : матеріали II Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського, 15-16 березня 2018 р. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 107-110.

9. **Шевченко О. В.** Методи вокального навчання майбутніх учителів музичного мистецтва скрізь призму консолідаційного підходу. *Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті* : матеріали IV-ї Міжнародної науково-практичної конференції. Варшава, Ужгород, Херсон : Посвіт, 2019. С. 176-177.

10. **Шевченко О.** Принципи формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва на консолідаційній основі. *Social and Economik Aspects of Education in Modern Society* : proceedings of the X International scientific practical conference. Warsaw, Poland : RS Global, 2019. Vol. 2. P. 57-61.

11. **Шевченко О. В.** Педагогічні умови формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва на консолідаційних засадах. *Сучасна мистецька освіта* : матеріали IV Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського, 5-7 березня 2020 р. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020 . С. 251-255.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

12. **Шевченко О. В.** Виконавсько-хоровий аналіз оригінальних творів для хору Анатолія Авдієвського: навчально-методичний посібник. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 126-134.

АНОТАЦІЯ

Шевченко О. В. Консолідаційний підхід до формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2021.

Дисертаційне дослідження присвячене актуальній проблемі формування вокально-виконавського досвіду на засадах консолідаційного підходу, в якому віддзеркалюються процесуальні та результативні аспекти професійної підготовки та ступінь готовності студента до ефективної майбутньої практичної діяльності. Здійснено узагальнення основних наукових позицій щодо розуміння та тлумачення поняття «досвід», що дозволило виокремити трактування цього феномена, що набуває логічного, мисленнєво-послідовного тлумачення, а не лише інтуїтивно-пошукового характеру. З позиції виконаного дослідження вокально-виконавський досвід майбутнього фахівця з музичного мистецтва – це засвоєні особистістю способи відтворення музичних образів з метою донесення їх до слухацької аудиторії, що акумулюють музичні враження й переживання, а також музикознавчі, інтерпретаційні та методичні компетенції, набуті в процесі вокально-художньої діяльності.

Структура вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва охоплює такі критерії: мотиваційно-адаптаційний, емоційно-регулятивний, творчо-продуктивний, оцінювально-рефлексивний. За отриманими результатами експериментальної перевірки доведено ефективність запропонованої методики формування виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки на консолідаційній основі.

Формування вокально-виконавського досвіду майбутніх фахівців з музичного мистецтва апробовано в перебігу етапів формувального експерименту, а саме: адаптивно-пропедевтичного, емоційно-ціннісного, усвідомлено-творчого та креативно-оцінного. Доведено, що поетапна педагогічна робота з формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва на консолідаційній основі забезпечила розвиток усіх компонентів досліджуваного феномена. Порівняння діагностичних даних на контрольному етапі експериментальної роботи.

Ключові слова: професійна підготовка, консолідаційний підхід, майбутні вчителі музичного мистецтва, вокально-виконавський досвід, експериментальна методика.

ANNOTATION

Shevchenko O. V. Consolidation approach to the formation of vocal-performing experience of the future music teacher. - Manuscript.

Thesis for the Degree of the Candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.04 – Theory and Methodology of professional education. – National Drahomanov Pedagogical University. – Kyiv, 2021.

The dissertation research is devoted to the actual problem of formation of vocal-performing experience on a consolidation basis, which reflects the procedural and effective aspects of professional training and the degree of readiness of the student for effective future professional activity. The main scientific positions on the understanding and interpretation of the concept of "experience" have been generalized, which allowed to single out the interpretation of this phenomenon, which acquires a logical, thought-consistent interpretation, and not only intuitively exploratory. From the standpoint of the study, the vocal-performing experience of the future specialist in the art of music - is mastered by the individual ways of reproducing musical images to convey them to the audience, accumulating musical impressions and experiences, as well as musicological, interpretive and methodological competencies acquired in the vocal artistic activity.

The structure of the vocal-performing experience of a future music teacher includes the following criteria: motivational-adaptive, emotional-regulatory, creative-productive, evaluative-reflexive. According to the results of the experimental test, the effectiveness of the proposed method of forming the performing experience of future music teachers in the process of vocal training on a consolidation basis is proved.

The leading principles of formation of vocal-performing experience of future teachers of music art are defined: the principle of reliance on the national educational and professional heritage; the principle of historicism in the study of artistic and aesthetic phenomena; the principle of systematicity and sequence of managerial influences; the principle of interest and emotional enthusiasm for performance; the principle of intensification of creative and executive activity; the principle of projectivity; the principle of respect for the author's concept. It is proved that these principles should be applied not in isolation, but on the basis of the consolidation approach.

The developed professional and pedagogical model of formation of vocal-performing experience of future teachers of musical art - from goal setting to selection of approaches, principles, methods and means makes a full technological cycle.

The levels of formation of vocal-performing experience of future music teachers in the unity of structural components of this phenomenon are revealed. According to the criterion characteristics of the formation of vocal-performing experience, three levels of its functioning are distinguished, namely: higher (professionally-mature), sufficient (performing-stable), satisfactory (unstable-expressive), low (unimaginably-fragmentary).

Comparison of diagnostic data obtained in the ascertaining and final sections, as well as identifying the dynamics of changes that occurred in students of the experimental and control groups, concluded that the effectiveness of the proposed method of forming vocal performance experience of future music teachers on a consolidation basis.

Key words: consolidation approach, professional training, future teachers of music art, vocal-performing experience, experimental methods.